

UTJECAJ TURIZMA NA RAZNE ASPEKTE ŽIVOTA LOKALNOG STANOVNIŠTVA U SPLITU

Tičinović, Antonija

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:874718>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-24**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

**UTJECAJ TURIZMA NA RAZNE ASPEKTE
ŽIVOTA LOKALNOG STANOVNIŠTVA U
SPLITU**

Mentorica:

Doc.dr.sc Tea Šestanović

Studentica:

Antonija Tičinović 1173855

Split, rujan 2021-

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	3
1.1. Definiranje problema istraživanja.....	3
1.2. Ciljevi rada	3
1.3. Metode rada.....	3
1.4. Sadržaj rada	3
2. POZITIVNI I NEGATIVNI UČINCI TURIZMA	4
2.1. Okolišni učinci turizma	4
2.2. Sociokulturni učinci turizma	5
2.3. Ekonomski učinci turizma	6
3. RAZVOJ TURIZMA U SPLITU	7
3.1. O Splitu.....	7
3.2. Turizam u Splitu	8
3.2.1. Analiza turističkog prometa za grad Split	9
3.2.2. Karakteristike turizma u Splitu.....	10
3.2.3. Problem održivog rasta	13
4. ISTRAŽIVANJE – UTJECAJ TURIZMA NA RAZLIČITE ASPEKTE	15
4.1. Analiza uzorka	16
4.1.1. Socio-demografska struktura.....	16
4.1.2. Mjesto stanovanja	17
4.1.3. Zaposlenost u turističkom sektoru	17
4.1.4. Zarada od turizma	18
4.1.5. Stavovi stanovništva o utjecaju turizma na razne aspekte života u Splitu	18
4.1.6. Zaključno pitanje	23
4.1.7. Otvoreno pitanje	25
5. ZAKLJUČAK.....	26

LITERATURA:	28
POPIS GRAFIKONA:	30
POPIS SLIKA:	30
POPIS TABLICA:	30
PRILOZI	32
Prilog 1. Anketni upitnik korišten u istraživanju	32
SAŽETAK:	35
SUMMARY:	35

1. UVOD

1.1. Definiranje problema istraživanja

Turizam u Hrvatskoj, od trenutka kada se pojavio pa do danas, praćen je gotovo neprestanim rastom broja dolazaka. U ukupnom BDP-u Hrvatske, turizam sudjeluje s gotovo 20% udjela (Hrvatska narodna banka). Takav razvoj ima brojne pozitivne, ali i negativne utjecaje na različite aspekte života lokalnog stanovništva. Stoga se u ovom radu, na primjeru grada Splita kao jednog od najvećih turističkih središta Hrvatske, žele identificirati i analizirati različiti učinci turizma na život stanovnika.

1.2. Ciljevi rada

Cilj rada je, pored teorijske analize utjecaja turizma na različite aspekte života lokalnog stanovništva, provesti konkretnu analizu te prepoznati učinke turizma na život stanovništva u Splitu, ispitati njihove stavove te donijeti zaključke na osnovu istraženog, a zatim iste povezati i usporediti s već postojećim, teorijskim zaključcima.

1.3. Metode rada

U ovom radu koristit će se metoda analize i sinteze, metoda deskripcije, metoda kompilacije te komparacije. Osim toga, koristit će se statističke metode kao i grafičko te tabelarno prikazivanje rezultata dobivenih anketnim istraživanjem.

1.4. Sadržaj rada

Rad se sastoji od pet cjelina. Prva cjelina je uvod koji definira rad, ciljeve rada i korištene metode. Drugi dio definira općenito, teorijski i pojmovno pozitivne i negativne učinke turizma. U trećem dijelu se prezentira razvoj turizma u Splitu. U četvrtom se pomoću statističkih metoda istražuje utjecaj turizma na različite aspekte života u Splitu. U zadnjem poglavlju se iznose zaključci.

2. POZITIVNI I NEGATIVNI UČINCI TURIZMA

Turizam, kao jedna od najbrže rastućih, ali i najkompleksnijih pojava u suvremenom svijetu ostavlja za sobom brojne utjecaje na gospodarstvo, društvo, uvjete i načine odvijanja života. Meleddu (2013) učinke turizma dijeli na okolišne, sociokulturne i ekonomske što potvrđuju i Petrić (2013/2014) te Almeida-García et al (2015). Na svaku od navedenih kategorija turizam djeluje pozitivno i negativno, odnosno sveukupni učinci turizma dijele se još od ranije na pozitivne i negativne (Lindberg i Johnson, 1997), što je i kasnije potvrđeno (Andereck i Nyaupane, 2010). Jednako je važno prepoznati i ne zanemariti niti pozitivne niti negativne učinke jer se jedino na taj način može kvalitetno upravljati turizmom, kreirati odgovarajuće planove te donositi utemeljene odluke koje će potaknuti pozitivne te nastojati umanjiti negativne utjecaje turizma.

2.1. Okolišni učinci turizma

Prema Pičuljan et al. (2018), okoliš destinacije je vrlo važan u kreiranju turističke ponude te samim time okoliš sudjeluje u cjelokupnom turističkom procesu, što implicira direktan utjecaj turizma na okoliš, u pozitivnom i negativnom smislu. Pozitivni utjecaji razvoja turizma na okoliš odnose se na oblike turizma koji se razvijaju upravo sukladno zaštiti i očuvanju prirodnih resursa. S druge strane, turizam nerijetko proizvodi i negativne učinke na prirodne resurse koji se pod pritiskom nastalim razvijanjem turizma i njegovim prevelikim obujmom oštećuju i uništavaju, obzirom da se razvoj turizma često događa na neadekvatnim terenima s osjetljivim okruženjem (Almeida- García et al., 2015).

Mason (2013) okolišne učinke razvrstava kako slijedi:

Pozitivni učinci turizma na okoliš:

- turizam može potaknuti mjere zaštite okoliša, krajolika i životinja;
- promicanje osnivanja nacionalnih parkova, parkova prirode i rezervata;
- turizam može pridonijeti očuvanju spomenika kulture i prirode

Negativni učinci na okoliš:

- neispravno odlaganje otpada od strane turista;
- onečišćenja vode i zraka;
- turizam može dovesti do erozije tla;
- pretjerana izgradnja objekata za smještaj koji narušavaju lokalnu arhitekturu te vizualno degradiraju prostor;
- oštećenja prirodnih staništa i uznemiravanje životinja;
- veći rizik od požara.

2.2. Sociokulturni učinci turizma

Turizam je pojava koja podrazumijeva susretanje različitih kultura. U turističkom procesu susreću se lokalno stanovništvo (stanovništvo receptivne zemlje), turisti te djelatnici turističkog sektora pri čemu su mogući utjecaji turizma na svaku od navedenih skupina, odnosno na njihove kulture. Ipak, govoreći o sociokulturnim utjecajima turizma, naglasak se stavlja na učinak koji se proizvodi na život lokalnog stanovništva receptivne zemlje, tj. destinacije. Kod sociokulturnih utjecaja, također se izdvajaju pozitivni i negativni.

Pozitivni sociokulturni učinci turizma ogledaju se kroz:

- otvaranje novih radnih mjesta;
- revitalizaciju siromašnih ili neindustrijaliziranih regija;
- preporod lokalne umjetnosti, obrta i tradicije;
- kulturne aktivnosti;
- oživljavanje društvenog i kulturnog života lokalnog stanovništva;
- obnovu lokalne arhitektonske tradicije;
- promicanje očuvanja područja iznimne ljepote (Mason, 1995).

Negativni sociokulturni učinci turizma pojavljuju se u obliku:

- prenatrpanosti destinacija;
- drastičnog smanjenja tradicionalnih zanimanja i djelatnosti - sve veći broj ljudi se na razne načine bavi turizmom;
- poteškoća u suživotu lokalnog stanovništva i turista;

- **demonstracijskog efekta** (prema Williams-u (1998), situacija u kojoj samim promatranjem turista dolazi do promjena u ponašanju lokalnih stanovnika, najčešće u smislu težnje za boljim materijalnim mogućnostima koje uočavaju kod turista);
- iseljavanja iz ruralnih područja radi sve veće želje za životom u turistički razvijenim krajevima;
- komercijalizacije lokalne kulture (Mason, 2003).

2.3. Ekonomski učinci turizma

Razvoj turizma doprinosi uvelike unaprjeđenju gospodarskog razvoja te podizanju životnog standarda lokalnog stanovništva u turističkim destinacijama. S druge strane, nosi i određene gubitke, troškove i štete ekonomske prirode. Po uzoru na Marzuki (2009), nabrojani su slijedeći pozitivni i negativni učinci turizma.

Ekonomske koristi:

- povećan dohodak lokalnog stanovništva po osnovi subjekata koji sudjeluju u turističkoj ponudi;
- veći javni prihodi zbog naplaćenih poreza i pristojbi;
- rast broja zaposlenih zbog otvaranja novih radnih mjesta;
- porast životnog standarda lokalnih stanovnika;
- povećane investicije te rast poduzetništva;
- devizna zarada;
- rast bruto domaćeg proizvoda;
- opći gospodarski rast i razvoj.

Ekonomske štete:

- neuspjeh u privlačenju turista;
- odljevi kapitala;
- netočna procjena troškova turizma;
- oportunitetni troškovi (zbog investiranja u turizam gubi se mogućnost za investiranje drugdje);
- neravnomjernost u ostvarivanju učinaka tijekom godine (sezonalnost);

- rast vrijednosti nacionalne valute za vrijeme trajanja turističke sezone (sezonska aprecijacija);
- rast cijena proizvoda i usluga za vrijeme turističke sezone (sezonska inflacija);
- rast cijena nekretnina te špekulacije nekretninama;
- prevelika ovisnost gospodarstva o turizmu.

Raznolikost okolišnih, sociokulturnih te ekonomskih utjecaja turizma na destinaciju, stvara potrebu za uočavanjem i detaljnim praćenjem svakog pozitivnog i negativnog učinka kako bi se dobila što realnija slika o sadašnjem stanju te budućim potrebama razvoja turizma u destinaciji.

3. RAZVOJ TURIZMA U SPLITU

3.1. O Splitu

Split je najveći grad u Dalmaciji te drugi po veličini u Hrvatskoj. Prema posljednjem popisu stanovništva broji 178 102 stanovnika (Državni zavod za statistiku). Upravno je središte Splitsko-dalmatinske županije te važno kulturno i prometno središte. Druga je po veličini hrvatska luka, ali i treća putnička luka na Mediteranu. Smješten je u srednjoj Dalmaciji, na Splitskom poluotoku. Okružuju ga otoci Brač, Hvar, Šolta i Čiovo.

Povijest Splita seže daleko u prošlost, u doba rimskih careva. Prema ukratko ispričanoj povijesti na službenim stranicama grada, između 4. i 3. stoljeća pr.Kr. Split je postojao tek kao naselje nazvano Aspálathos u blizini velikog rimskog grada Salone. U 1. stoljeću postaje glavnim gradom rimske provincije Dalmacije, a 295. godine car Dioklecijan naređuje na području grada izgradnju palače u kojoj će provesti ostatak života. U 7. stoljeću palaču naseljavaju izbjeglice iz uništene Salone te osnivaju grad Split. Kroz svoju povijest Split je bio pod vlašću mnogih (Bizantskog carstva, hrvatskih kraljeva, normandskih te ugarskih vladara, Mletačke Republike, Austro-Ugarske, Jugoslavije) dok nije konačno postao dio samostalne Hrvatske. Dioklecijanova palača, koja predstavlja jednu od najbolje sačuvanih antičkih palača Rimskog Carstva, i danas je centar grada, a zanimljiva je činjenica da u njoj i sada žive ljudi. Palača je, kao i cijela povijesna jezgra grada koja obiluje kulturnim spomenicima, pod zaštitom UNESCO-a.

Očuvanost povijesne i kulturne baštine grada Splita, raznolikost tradicije i običaja iz svih razdoblja i kultura koje su ga obilježile, njegov položaj, povoljna klima te bogatstvo prirodnih resursa pogodovali su razvoju i opstanku turizma na njegovom području. Turizam danas predstavlja jednu od najvažnijih djelatnosti na razini Hrvatske, a posebno obalnih gradova, kao što je i sam Split.

3.2. Turizam u Splitu

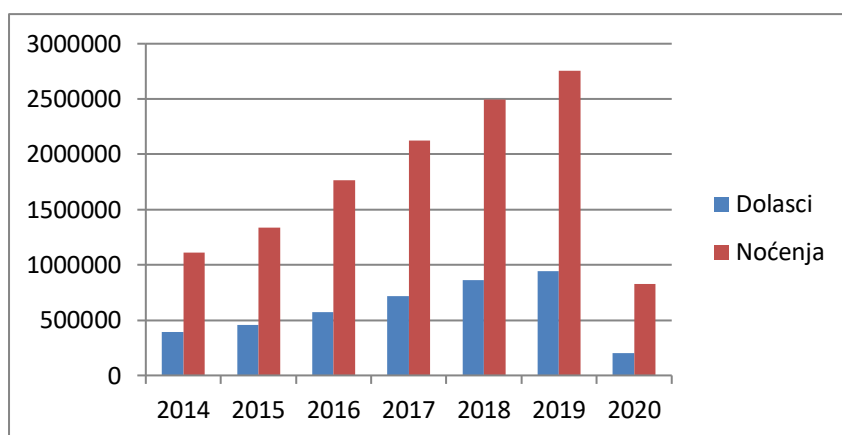
Počeci razvoja turizma u gradu Splitu vremenski se vezuju za same početke turizma kao pojave, tj. 19. stoljeće. Split već od samih početaka zadovoljava sve potrebne preduvjete kako bi postao turistički grad te privlačna destinacija. Također, proglašen je najuspješnijom destinacijom hrvatskog turizma u 2017. godini (Turistička zajednica grada Splita).

Razvoj turizma u Splitu od početaka pa do danas uglavnom je praćen konstantnim rastom. Nekoliko razdoblja padova uzrokovano je ratnim te gospodarskim krizama, nakon čega se turizam uvijek oporavlja. Karakteristika je to turizma kao pojave čije je odvijanje uvijek bilo u najvećoj mjeri ovisno upravo o osjećaju sigurnosti, ali i o ekonomskim uvjetima kako na receptivnom tako i na emitivnim tržištima. Rast turističke aktivnosti u Splitu posebice je naglašen u posljednja dva desetljeća. Petrić i Pivčević (2016) navode kako je krajem 1990-ih godina ukupan broj dolazaka iznosio oko 80 000, a broj noćenja oko 110 000. Brojke su se do 2019. popele do 944 465 dolazaka te 2 757 305 noćenja (Turistička zajednica grada Splita). Prema istim podacima, preko 80% ukupnog broja dolazaka i noćenja ostvareno je od lipnja do listopada što govori o izraženoj sezonalnosti turizma u Splitu, što je slučaj hrvatskog turizma općenito. Split najviše posjećuju turisti iz Njemačke, Poljske, Ujedinjene Kraljevine, Francuske itd.

U 2020. godini brojke su drastično smanjene u cijeloj Hrvatskoj zbog pandemije COVID-19 pa tako i u Splitu gdje je, prema statistikama Turističke zajednice grada Splita, ostvareno tek 202 741 dolazak te 826 696 noćenja. Koliko se turizam brzo može oporaviti te koliko je važan za čovjeka potvrđuju rekordne brojke u tekućoj godini, kada još traje pandemijska kriza. Od siječnja zaključno s kolovozom brojke se procjenjuju na 330 669 dolazaka i 1 257 385 ostvarenih noćenja u Splitu.

3.2.1. Analiza turističkog prometa za grad Split

Promatranjem već spomenutih brojki ostvarenih u 2019. godini (iako su dostupne brojke za 2020. godinu analizirat će se one iz 2019. zbog neutraliziranja utjecaja pandemijske krize i dobivanja jasnije slike o općenitom stanju turizma u Splitu), potvrđuje se njihov rast iz godine u godinu. Naime, broj dolazaka i noćenja veći je za 9% u odnosu na 2018, a zahvaljujući tome Split je četvrti po redu hrvatski grad po ostvarenom turističkom prometu (Turizam u brojkama, 2020.).

Grafikon 1: Turističke brojke u Splitu 2014. – 2020.

Izvor: TZ grada Splita, <https://visitsplit.com/hr/1648/statistike>(27.9.2021)

GRAD/ OPĆINA	TURISTI (u 000)		INDEKS 2020./ 2019.	NOĆENJA (u 000)		INDEKS 2020./ 2019.
	2019.	2020.		2019.	2020.	
Zagreb	1.454	342	23,5	2.639	780	29,6
Rovinj	711	288	40,5	3.874	1.747	45,1
Dubrovnik	1.440	220	15,3	4.295	776	18,1
Split	941	202	21,5	2.735	812	29,7
Poreč	571	189	33,1	3.189	1.208	37,9
Medulin	415	183	44,1	2.544	1.237	48,6
Zadar	610	178	29,2	2.020	822	40,7
Umag	489	159	32,5	2.415	894	37,0
Pula	440	146	33,2	2.067	784	37,9
Opatija	452	143	31,6	1.372	500	36,5

Slika 1: Hrvatski gradovi po ostvarenom turističkom prometu 2019. i 2020.

Izvor: Turizam u brojkama 2020., <https://www.htz.hr/hr-HR/informacije-o-trzistima/analize-s-podrucja-turizma/turizam-u-brojkama> (27.9.2021)

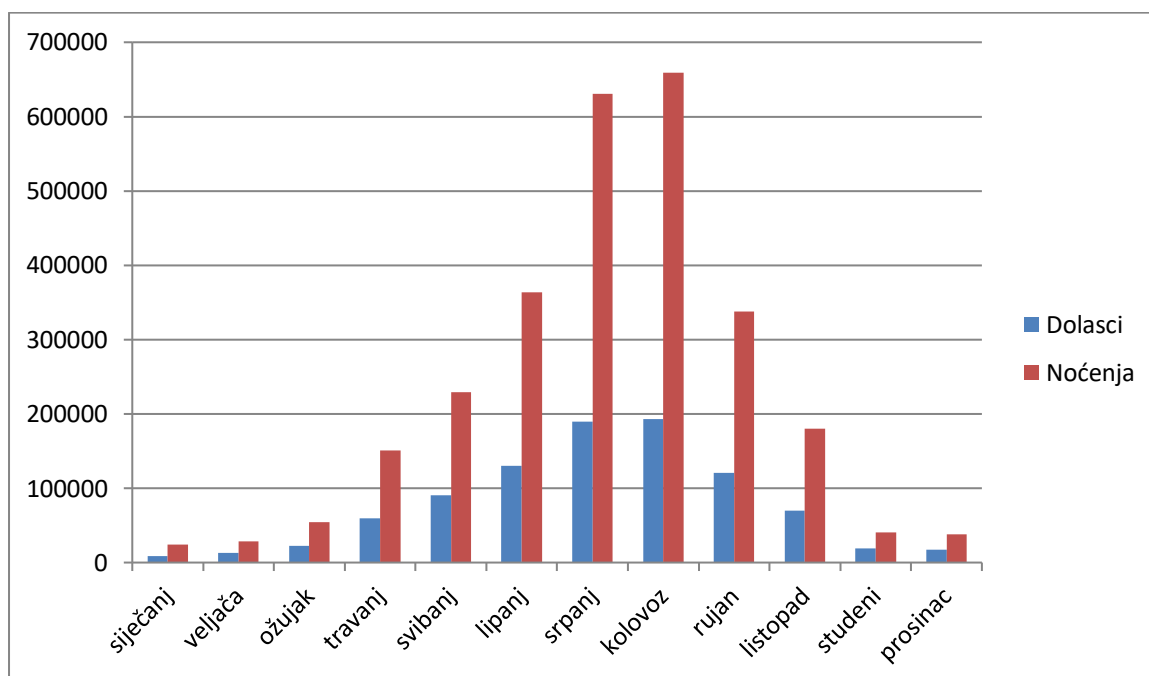
3.2.2. Karakteristike turizma u Splitu

Osnovna obilježja

Turizam u Splitu obilježen je izrazitom sezonalnošću, odnosno vremenskom koncentracijom turističke potražnje na svega nekoliko mjeseci u godini. Dokaz je tome činjenica kako se većina turističkog prometa (uvijek preko 80%) ostvaruje od lipnja do listopada (Turistička zajednica grada Splita).

Turistička ponuda je orijentirana uvelike na „sunce i more“. Unatoč tome, osim plaža, Split obiluje i mnogim drugim atraktivnim elementima koji imaju potencijal u razvijanju inovativnih turističkih proizvoda u pred i post sezoni. Neki od najznačajnijih su park-šuma Marjan, Dioklecijanova palača, Katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije (prozvana u narodu Katedralom sv. Dujma), Poljud.

U Splitu se održavaju i brojne manifestacije od kojih su najpoznatije Ultra Europe Music Festival, Splitski festival te Sudamja (dan grada i zaštitnika grada sv. Dujma). Grad je bogat kulturom, gastronomijom te povijesnim znamenitostima.

Grafikon 2: Sezonalnost turizma u Splitu – brojke iz 2019.

Izvor: TZ grada Splita, <https://visitsplit.com/hr/1648/statistike> (27.9.2021)

Smještajni kapaciteti

Broj smještajnih jedinica u Splitu je, kao i ostatku Hrvatske u neprestanom rastu, posebice u sferi privatnog smještaja. Od ukupnog broja postelja koji je u Splitu za 2019. godinu iznosio 34 374, čak 24 614 (71,6%) postelja odnosi se na privatni smještaj (Turistička zajednica grada Splita, statistike iz 2019.). Treba spomenuti kako je, prema istom izvoru, sve veći broj objekata sa 4 i 5 zvjezdica. Split u 2019. broji oko 4 000 kreveta u privatnom smještaju sa 4 i 5 zvjezdica, a povećava se i broj hotela u spomenutim kategorijama. Povećani su i ukupni hotelski kapaciteti na 45 hotela (3 641 postelja) od čega je otvoreno 10 novih hotela visoke kategorije, a njihova popunjenost bila je gotovo stopostotna.

U 2020. godini broj postelja u nekim dijelovima Hrvatske se smanjio, kao što je slučaj i u Splitsko-dalmatinskoj županiji dok je na nekim područjima ostao isti, a negdje se čak i povećao (Turizam u brojkama, 2020). Rezultat različitih situacija uvjeti su pandemijske krize, provođenje mjera zaštite, kao i različita mogućnost prilagodbe smještajnih objekata nastalim uvjetima jer neke su vrste smještaja prilagodljivije i pogodnije za takve uvjete od onih drugih.

Profil turista

Split je danas itekako uspješna aviodestinicija pa se struktura njegovih gostiju donekle razlikuje od ostatka Hrvatske, ali i samog primorja za koje je karakteristično prijevozno sredstvo većine posjetitelja vlastiti automobil (Tomas Hrvatska, 2019.). U Split velik dio gostiju dolazi iz udaljenijih destinacija (TZ grada Splita) te koriste zračni prijevoz, čemu pogoduje činjenica da Split posjeduje drugu po veličini zračnu luku u Hrvatskoj. Prosječna duljina boravka turista u Splitu je više od tri noći.

U tablici je prikazan poredak gostiju prema dolascima i noćenjima u Splitu u 2020. godini. U 2019. najbrojniji gosti stigli su iz istih deset zemalja, s ponešto drukčijim poretkom prema broju noćenja.

Tablica 1 : Najbrojniji gosti u Splitu 2020.

Zemlja	Dolasci	Noćenja
Njemačka	24 888	126 353
Poljska	16 516	94 321
UK	17 345	67 776
Francuska	17 005	65 256
SAD	6 788	39 944
Češka	5 107	28 833
Slovenija	4 039	20 169
Švicarska	4 844	18 136
Nizozemska	4 359	17 532
Švedska	4 201	17 003

Izvor: TZ grada Splita, <https://visitsplit.com/hr/1648/statistike> (27.9.2021)

Karakteristika stanovnika većine ovih zemalja je i veća razina potrošnje u destinaciji. Samim time Split je među prvim hrvatskim destinacijama po potrošnji turista. Osim toga, veća potrošnja osigurava veće prihode te potiče gospodarstvo i razvoj Splita kao grada, a posebice kao destinacije. Od deset zemalja s najvećim brojem dolazaka u Split, natprosječnu dnevnu potrošnju ostvaruju posjetitelji iz SAD-a, Ujedinjenog Kraljevstva, Švicarske, Švedske i Francuske (Tomas Hrvatska, 2019.).

Tablica 2: Prosječna dnevna potrošnja turista u eurima

Zemlja	Prosječna dnevna potrošnja u eurima
SAD	174
UK	143
Švicarska	118
Švedska	115
Francuska	107

Izvor: Tomas Hrvatska 2019,

https://www.htz.hr/sites/default/files/2020-10/TOMAS%20Hrvatska%202019_0.pdf (27.9.2021)

3.2.3. Problem održivog rasta

Održivi razvoj pojam je koji podrazumijeva „zadovoljavanje potreba sadašnje generacije bez ugrožavanja mogućnosti budućih generacija da zadovolje vlastite potrebe“ (WCED, 1987.). Obzirom da turizam, osim utjecaja koji su ekonomske prirode, ima također velik utjecaj i na prirodne resurse te samog čovjeka, vrlo je važno promatrati ga upravo u kontekstu održivog razvoja.

Održivi turizam „u potpunosti uzima u obzir svoje trenutne i buduće gospodarske, društvene i ekološke utjecaje, zadovoljavajući potrebe posjetitelja, gospodarstva, okoliša i lokalne zajednice.“ (UNWTO).

Prema navedenom, održivi razvoj turizma označava razvoj koji uspostavlja ravnotežu između ostvarivanja profita te društvene i okolišne održivosti. Postavlja se pitanje na koji način učiniti turizam uspješnim sudionikom koncepta održivog razvoja, posebice u destinacijama gdje konstantno raste sve višim stopama.

Problem prevelikog rasta može se povezati i sa Splitom, a osim navedenog problem uvećavaju velika sezonalnost odnosno prevelika koncentracija turista u svega nekoliko mjeseci što dovodi u pitanje izdrživost prometne i komunalne infrastrukture te nosivost prihvatnog kapaciteta. Odnosno, prevelik rast turističke potražnje koji nije praćen potrebnim ulaganjima u infrastrukturu te zaštitu okoliša, može dovesti do značajnih problema u funkcioniranju procesa te narušavanja kvalitete života lokalnog stanovništva.

Obzirom da turističke brojke u Splitu rastu te imaju tendenciju i prostor za daljnji rast, ključno je prepoznati i, koliko god je moguće, mijenjati čimbenike koji taj rast ograničavaju, odnosno udaljavaju od održivosti. Ograničenja se javljaju prije svega u sferi prometne i komunalne infrastrukture u obliku neadekvatnog zbrinjavanja otpada, lošeg stanja vodoopskrbe, problema s odvodnjom, gužvi na prometnicama, nedostatka parkirnih mjesta (Institut za turizam, 2018.).

Grupa indikatora	Indikator / Klaster	Grad Split	Splitska rivijera	Makar-ska rivijera	Otok Brač	Otok Hvar	Otok Vis	Dalmatinska Zagora
zadovoljavajuće	Plažni kapaciteti	☹️	😊	☹️	😊	😊	😊	
	Kakvoća mora	😊	😊	😊	😊	😊	😊	
	Zaštićena prirodna baština	😊	😊	😊	😊	😊	😊	😊
	Izgrađenost	😊	☹️	😊	😊	😊	😊	😊
granično	Opskrba električnom energijom	😊	😊	😊	😊	😊	☹️	😊
	Vodopostroba	😊	😊	☹️	😊	😊	☹️	😊
	Odvodnja	☹️	😊	😊	😊	😊	☹️	☹️
nezadovoljavajuće	Odlaganje krutog otpada	☹️	☹️	☹️	😊	😊	😊	☹️
	Cestovni promet (gužve)	☹️	☹️	😊	😊	😊	😊	😊
	Promet u mirovanju (parkirališna mjesta)	☹️	☹️	☹️	😊	😊	😊	😊
nezadovoljavajuće	Nautički turizam	☹️	😊	😊	😊	😊	😊	
	Dobno-spolna struktura	😊	😊	😊	☹️	☹️	☹️	😊
	Odnos između domicilnog stanovništva i turista	😊	😊	☹️	😊	😊	😊	😊
	Zadovoljstvo turista ponudom	😊	😊	😊	😊	😊	😊	
nezadovoljavajuće	Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu	😊	😊	😊	😊	😊	😊	😊
	Politička podrška daljnjem razvoju turizma	😊	😊	😊	😊	😊	😊	😊

STUDIJA PRIHVATNIH KAPACITETA TURIZMA NA PODRUČJU SDŽ, Split, 9.7.2018.

Slika 2: Ključna ograničenja turističkog razvoja Splitsko-dalmatinske županije po klasterima

Izvor: Studija prihvatnih kapaciteta turizma na području SDŽ, Institut za turizam, http://www.iztg.hr/UserFiles/file/novosti/2018/SDZ-Prihvatni-kapacitet-PRESS-Split-09_07_2018-FIN.pdf (27.9.2021.)

Nosivost kapaciteta na granici je izdrživosti u srpnju i kolovozu, kada broj noćenja ne bi trebao prelaziti procijenjene maksimalne brojke, kojima se znatno približio.

KLASTER	Procjena maksimalnog broja noćenja u mjesecu u sezoni
➔ Grad Split	670.000
Splitska rivijera	1.950.000
Makarska rivijera	2.000.000
otok Brač	590.000
otok Hvar	560.000
otok Vis	93.000
Dalmatinska Zagora	98.000
SDŽ UKUPNO	5.961.000

Slika 3: Maksimalan broj noćenja u mjesecu u sezoni

Izvor: Studija prihvatnih kapaciteta turizma na području SDŽ, Institut za turizam, http://www.iztg.hr/UserFiles/file/novosti/2018/SDZ-Prihvatni-kapacitet-PRESS-Split-09_07_2018-FIN.pdf (27.9.2021.)

4. ISTRAŽIVANJE – UTJECAJ TURIZMA NA RAZLIČITE ASPEKTE ŽIVOTA LOKALNOG STANOVNIŠTVA U SPLITU

Turizam kao pojava ostavlja mnoge utjecaje na život lokalnog stanovništva, kako pozitivne tako i negativne. Cilj ovog istraživanja doći je do zaključaka o stavovima stanovnika Splita vezanih uz turizam i njegove učinke na život u gradu.

Istraživanje je provedeno putem anketnog upitnika kreiranog u Google Obrascima (Prilog 1). Upitnik se sastoji od tridesetak pitanja zatvorenog tipa, s ponuđenim odgovorima te jednog otvorenog pitanja na kraju. Razdoblje prikupljanja odgovora je 10. - 20. kolovoza 2021. godine. Anketnim upitnikom obuhvaćeno je 79 ispitanika koji su stanovnici grada Splita.

4.1. Analiza uzorka

4.1.1. Socio-demografska struktura

Socio-demografska obilježja ispitanika prikazana su tablicom, i to redom: spol, dob, stupanj obrazovanja te radni status.

Tablica 3: Prikaz ispitanika po socio-demografskim obilježjima

		Broj	%
Spol	Muško	18	22,8%
	Žensko	61	77,2%
Dob	18 – 25	57	72,2%
	26 – 35	13	16,5%
	36 – 50	3	3,7%
	Više od 50	6	7,6%
Stupanj obrazovanja	Završena osnovna škola	4	5,1%
	Završena srednja škola	42	53,2%
	Završen fakultet ili visoka škola	22	27,8%
	Magisterij	5	6,3%
	Doktorat	4	5,1%
	Ostalo	2	2,5%
Radni status	Zaposlen/a	34	43%
	Nezaposlen/a	6	7,6%
	Učenik/učenica ili student/ica	39	49,4%
	Umirovljenik/umirovljenica	0	0%

Izvor: autorica

U uzorku od 79 ispitanika, 18 je osoba (22,8%) muškog spola, a 61 osoba (77,2%) ženskog spola. Najviše je ispitanika u dobi 18 – 25 godina, odnosno njih 57 (72,2%), 13 ispitanika (16,5%) je u dobi 26 – 35, samo 3 ispitanika (3,7%) imaju 36 – 50 godina, a njih 6 (7,6%) ima preko 50 godina. Najviše ispitanika, točnije 42 (53,2%) završilo je srednju školu. Od ukupnog broja ispitanika, 39 (49,4%) su učenik-i/e ili studenti/ce, a 34 ispitanika (43%) je zaposleno.

4.1.2. Mjesto stanovanja

Nakon socio-demografske strukture ispitanika, slijedi struktura po mjestu stanovanja, koja ispitanike svrstava u dvije skupine: one koji žive u centru ili u blizini centra grada i one koji žive udaljenije od centra grada.

Tablica 4: Prikaz ispitanika po mjestu stanovanja

		Broj	%
Mjesto stanovanja	U centru/ u blizini centra grada	25	31,6%
	Udaljenije od centra grada	54	68,4%

Izvor: autorica

Od 79 ispitanika, 25 (31,6%) stanuje u centru ili blizini centra grada, dok njih 54 (68,4%) stanuje udaljenije od centra grada.

4.1.3. Zaposlenost u turističkom sektoru

Ispitanike koji su zaposleni prikazat će se prema zaposlenosti u sektoru direktno vezanom za turizam, indirektno vezanom za turizam ili nevezanom za turizam. Odgovor na pitanje dalo je 34 ispitanika, dok su ostali nezaposleni ili imaju neki drugi radni status.

Tablica 5 : Prikaz ispitanika po zaposlenosti, indirektno ili direktno vezano uz turizam

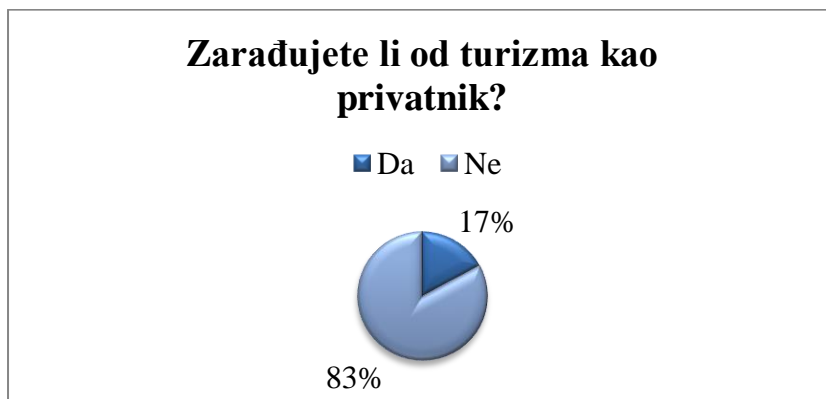
		Broj	%
Ukoliko ste zaposleni, radite li u sektoru direktno ili indirektno vezanom uz turizam?	Zaposlen/a sam direktno u turizmu.	9	26,5%
	Zaposlen/a sam u sektoru indirektno vezanom uz turizam	10	29,4%
	Nisam zaposlen/a u sektoru direktno ili indirektno povezanom s turizmom	15	44,1%

Izvor: Prikaz autorice

Od 34 ispitanika, koliko ih je dalo odgovor na ovo pitanje, njih 9 (26,5%) zaposleno je direktno u turizmu. Nadalje, 10 ispitanika (29,4%) zaposleno je u sektoru indirektno vezanom uz turizam, a 15 ispitanika (44,1%) nije zaposleno u sektoru direktno ili indirektno vezanom uz turizam.

4.1.4. Zarada od turizma

Ispitanicima je postavljeno pitanje o zaradi od turizma za koje odgovor nije bio obvezan. Odgovor je ponudilo 76 ispitanika.

Grafikon 3: Struktura ispitanika s obzirom na to ostvaruju li ili ne zaradu od turizma

Izvor: Prikaz autorice

Od 76 ispitanika koji su ponudili odgovor na ovo pitanje, njih 13 (17%) zarađuje od turizma, dok ostatak, odnosno 63 (83%) ne ostvaruje kao privatnik zaradu od turizma.

4.1.5. Stavovi stanovništva o utjecaju turizma na razne aspekte života u Splitu

U anketnom istraživanju ponuđene su 24 tvrdnje o turizmu u Splitu koje su ispitanici ocjenjivali na način da su od ponuđenih 5 ocjena birali onu koja najbolje opisuje stupanj njihovog slaganja s tvrdnjom.

Ocjene su sljedeće:

1 - Ne slažem se.

2 - Uglavnom se ne slažem.

3 - Niti se slažem niti ne slažem.

4 - Uglavnom se slažem.

5 - U potpunosti se slažem.

U tablici slijedi prikaz slaganja stanovništva s tvrdnjama o turizmu i njegovim utjecajima na život u Splitu

Tablica 6: Slaganje ispitanika s tvrdnjama

	Ne slažem se.	Uglavnom se ne slažem.	Niti se slažem niti ne slažem.	Uglavnom se slažem.	U potpunosti se slažem.
Sve veći rast turizma u Splitu omogućio je poboljšanje životnog standarda	5 (6,3%)	6 (7,6%)	17 (21,5%)	34 (43%)	16 (20,3%)
Razvijanje turizma potaknulo je brojna ulaganja u infrastrukturu.	5 (6,3%)	8 (10,1%)	13 (16,5%)	32 (40,5%)	21 (26,6%)
Turizam pozitivno utječe na uređenost grada.	11 (14%)	8 (10,1%)	19 (24,1%)	30 (40%)	11 (14%)
Zbog turizma se povećava broj uslužnih objekata i kvaliteta pruženih usluga, te isti	4 (5,1%)	12 (15,2%)	13 (16,5%)	36 (45,6%)	13 (16,5%)
Većina stanovnika ostvaruje ekonomsku korist od turizma.	1 (1,3%)	6 (7,6%)	21 (26,6%)	40 (50,6%)	10 (12,7%)
Turizam pozitivno utječe na zaposlenost jer otvara velik broj radnih mjesta.	1 (1,3%)	5 (6,3%)	11 (14%)	33 (41,8%)	28 (35,4%)
Radni uvjeti zaposlenih u turizmu su dobri.	9 (11,4%)	24 (30,4%)	24 (30,4%)	15 (19%)	6 (7,6%)
Planovi razvoja turizma u skladu su sa željama i potrebama lokalnog stanovništva.	18 (22,8%)	25 (31,6%)	21 (26,6%)	12 (15,2%)	3 (3,8%)
Lokalno stanovništvo uključeno je u donošenje odluka vezanih uz planiranje	24 (30,4%)	25 (31,6%)	20 (25,3%)	7 (8,9%)	3 (3,8%)
Gospodarstvo i boljitak grada previše se oslanjaju na turizam.	2 (2,5%)	5 (6,3%)	7 (8,9%)	25 (31,6%)	39 (49,4%)
Stanovništvo je zadovoljno načinom planiranja i odvijanja turizma u Splitu.	13 (16,5%)	16 (20,3%)	35 (44,3%)	12 (15,2%)	3 (3,8%)
Turizam potiče kulturne i zabavne aktivnosti te razna događanja.	2 (2,5%)	5 (6,3%)	11 (14%)	35 (44,3%)	25 (31,6%)
Turizam oživljava kulturnu baštinu te povijesne znamenitosti grada.	0 (0%)	5 (6,3%)	14 (17,7%)	32 (40,5%)	27 (34,2%)
Turizam spaja ljude i različite kulture.	0 (0%)	5 (6,3%)	6 (7,6%)	28 (35,4%)	39 (49,4%)
Turizam ima negativan utjecaj na okoliš.	2 (2,5%)	9 (11,4%)	19 (24,1%)	26 (33%)	22 (27,9%)
Prometna te komunalna infrastruktura su preopterećene.	1 (1,3%)	4 (5,1%)	7 (8,9%)	19 (24,1%)	47 (59,5%)
Nosivost kapaciteta je na granici izdrživosti.	1 (1,3%)	4 (5,1%)	18 (22,8%)	22 (27,9%)	33 (41,8%)
Turizam loše utječe na kvalitetu življenja i raspoloženje građana.	6 (7,6%)	15 (19%)	22 (27,9%)	20 (25,3%)	15 (19%)
Turizam udaljava ljude od vlastitog grada.	5 (6,3%)	14 (17,7%)	23 (29,1%)	19 (24,1%)	17 (21,5%)
Zbog turizma se povećavaju cijene, na štetu lokalnog stanovništva.	1 (1,3%)	2 (2,5%)	8 (10,1%)	29 (36,7%)	38 (48,1%)
Prevelik broj turista stvara buku.	3 (3,8%)	10 (12,7%)	17 (21,5%)	26 (33%)	22 (27,9%)
Narušava se izvornost grada pretjeranom izgradnjom.	2 (2,5%)	4 (5,1%)	17 (21,5%)	29 (36,7%)	26 (33%)
Turizam otežava svakodnevni život lokalnog stanovništva (prometne gužve	0 (0%)	4 (5,1%)	8 (10,1%)	30 (40%)	36 (45,6%)
Turizam negativno utječe na prirodne i kulturne resurse grada.	4 (5,1%)	15 (19%)	28 (35,4%)	18 (22,8%)	13 (16,5%)

Izvor: Prikaz autorice

Iz tablice je vidljivo kako se najviše pojavljuje ocjena 4 (Uglavnom se slažem s tvrdnjom) , a najmanje ocjena 1 (Ne slažem se s tvrdnjom) koju za 3 tvrdnje nije upotrijebila niti jedna osoba. Radi se o slijedećim tvrdnjama:

„Turizam oživljava kulturnu baštinu te povijesne znamenitosti grada.“

„Turizam spaja ljude i različite kulture.“

„Turizam otežava svakodnevni život lokalnog stanovništva (prometne gužve otežavaju odlazak na posao i sl.).“

Detaljniju analizu ocjena prikazuje sljedeća tablica u kojoj su izračunate i prikazane prosječna, medijalna i najčešća ocjena te prosječno odstupanje.

Tablica 7: Prosječna, medijalna i najčešća ocjena slaganja ispitanika s tvrdnjama

	Veličina uzorka	Aritmetička sredina	Medijan	Mod	Standardna Devijacija
Sve veći rast turizma u Splitu omogućio je poboljšanje životnog	79	3,59	4	4	1,085739
Razvijanje turizma potaknulo je brojna ulaganja u infrastrukturu.	79	3,71	4	4	1,149044
Turizam pozitivno utječe na uređenost grada.	79	3,3	3	4	1,231822
Zbog turizma se povećava broj uslužnih objekata i kvaliteta pruženih	79	3,49	3	4	1,094184
Većina stanovnika ostvaruje ekonomsku korist od turizma.	79	3,62	4	4	0,837741
Turizam pozitivno utječe na zaposlenost jer otvara velik broj radnih	79	4	4	4	0,93229
Radni uvjeti zaposlenih u turizmu su dobri.	79	2,77	3	2, 3	1,110067
Planovi razvoja turizma u skladu su sa željama i potrebama lokalnog	79	2,46	2	2	1,111476
Lokalno stanovništvo uključeno je u donošenje odluka vezanih uz	79	2,24	2	2	1,093307
Gospodarstvo i boljitak grada previše se oslanjaju na turizam.	79	4,15	4	5	1,011075
Stanovništvo je zadovoljno načinom planiranja i odvijanja turizma u Splitu.	79	2,70	3	3	1,035502
Turizam potiče kulturne i zabavne aktivnosti te razna događanja.	79	3,92	4	4	0,973684
Turizam oživljava kulturnu baštinu te povijesne znamenitosti grada.	79	3,99	4	4	0,8835
Turizam spaja ljude i različite kulture.	79	4,24	4	5	0,863935
Turizam ima negativan utjecaj na okoliš.	79	3,68	4	4	1,070263
Prometna te komunalna infrastruktura su preopterećene.	79	4,32	4	5	0,935195
Nosivost kapaciteta je na granici izdrživosti.	79	4	4	5	0,985763
Turizam loše utječe na kvalitetu življenja i raspoloženje građana.	79	3,25	3	3	1,199455
Turizam udaljava ljude od vlastitog grada.	79	3,33	3	3	1,188718
Zbog turizma se povećavaju cijene, na štetu lokalnog stanovništva.	79	4,24	4	5	0,848966
Prevelik broj turista stvara buku.	79	3,65	4	4	1,124411
Narušava se izvornost grada pretjeranom izgradnjom.	79	3,89	4	4	0,991499
Turizam otežava svakodnevni život lokalnog stanovništva (prometne gužve	79	4,20	4	5	0,83874
Turizam negativno utječe na prirodne i kulturne resurse grada.	79	3,23	3	3	1,105616

Izvor: Prikaz autorice

Najveća prosječna ocjena iznosi 4,32, a odnosi se na tvrdnju „Prometna i komunalna infrastruktura su preopterećene“. S navedenom tvrdnjom uglavnom se slaže 24,1% ispitanika, a njih 59,5% u potpunosti se slaže. Prosječna ocjena tvrdnje „Zbog turizma se povećava broj uslužnih objekata i kvaliteta pruženih usluga, te isti postaju dostupniji i lokalnim stanovnicima“ iznosi 3,49. S navedenom tvrdnjom uglavnom se slaže 45,6% ispitanika, dok je jednak broj ispitanika koji se u potpunosti slažu s tvrdnjom i onih koji se niti slažu niti ne slažu s istom (16,5%). Dobre ocjene imaju i tvrdnje: „Sve veći rast turizma u Splitu omogućio je poboljšanje životnog standarda stanovništva.“ (3,59) te „Razvijanje turizma potaknulo je brojna ulaganja u infrastrukturu.“ (3,71).

Najnižu prosječnu ocjenu ima tvrdnja „Lokalno stanovništvo uključeno je u donošenje odluka vezanih uz planiranje turizma.“ Za ovu tvrdnju 30,4% ispitanika izjasnilo se kako se uopće ne slažu s istom, a 31,6% ispitanika uglavnom se ne slaže s tvrdnjom. Prilično nisku ocjenu (2,46) ostvarila je tvrdnja „Planovi razvoja turizma u skladu su sa željama i potrebama lokalnog stanovništva“. Od ukupnog broja ispitanika, 22,8% ih se ne slaže, a 31,6% uglavnom se ne slaže s tvrdnjom.

Najveće prosječno odstupanje od prosječne ocjene iznosi 1,231822, a odnosi se na tvrdnju „Turizam pozitivno utječe na uređenost grada“.

Najmanje prosječno odstupanje od prosječne ocjene odnosi se na tvrdnju „Većina stanovnika ostvaruje ekonomsku korist od turizma“, a iznosi 0,837741.

Razmatranjem ocjena ispitanika zaključuje se kako su stanovnici svjesni pozitivnih učinaka turizma, ali izražavaju i nezadovoljstvo zbog itekako prisutnih negativnih posljedica.

4.1.6. Zaključno pitanje

Nakon ocjenjivanja tvrdnji, ispitanicima je kao zaključno pitanje koje će sumirati mišljenja o pojedinačnim tvrdnjama, postavljeno sljedeće pitanje: „Proizvodi li turizam uglavnom pozitivne ili negativne učinke?“

Ponuđeno je također 5 razliĉitih ocjena kako bi se mogao donijeti jasniji zakljuĉak o stavu ispitanika.

Tablica 8: Zakljuĉci ispitanika o ukupnim uĉincima turizma

Proizvodi li turizam uglavnom pozitivne ili negativne uĉinke?	Negativne	Više negativnih nego pozitivnih	Jednako pozitivnih i negativnih	Više pozitivnih nego negativnih	Pozitivne	Prosjeĉna ocjena
	0 (0%)	9 (11,4%)	30 (38%)	33 (41,8%)	7 (8,9%)	2,52

Izvor: Prikaz autorice

Najveći broj ispitanika, a radi se o njih 33 (41,8%) zakljuĉuje kako turizam proizvodi više pozitivnih nego negativnih uĉinaka. Slijedi 30 ispitanika (38%) koji smatraju da je broj pozitivnih i negativnih uĉinaka jednak. Nadalje, 9 ispitanika (11,4%) mišljenja je kako turizam utjeĉe više negativno nego pozitivno. Uĉinke turizma 7 ispitanika (8,9%) smatra u potpunosti pozitivnima, a nitko se nije izjasnio suprotno, odnosno niti jedan ispitanik nije zakljuĉio kako su uĉinci turizma potpuno negativni. Prosjeĉna ocjena ovog pitanja iznosi 2,52.

Konkretno, okolišni utjecaji turizma u Splitu su uglavnom negativne prirode. Dokaz je tome prosjeĉna ocjena 3,62 za tvrdnju „Turizam ima negativan utjecaj na okoliš“.

Kod sociokulturnih uĉinaka, u Splitu nailazimo na primjere pozitivnih i negativnih. Pozitivan uĉinak je, primjerice, otvaranje novih radnih mjesta, što potvrđuju i rezultati ovog istraŹivanja. Naime, tvrdnju „Turizam pozitivno utjeĉe na zaposlenost jer otvara velik broj radnih mjesta“ ispitanici su ocijenili prosjeĉnom ocjenom 4. Kao negativan uĉinak izdvaja se npr. negativan utjecaj na svakodnevne aktivnosti i obveze stanovnika. Tvrdnju „Turizam oteŹava svakodnevni Źivot lokalnog stanovništva (prometne guŹve oteŹavaju odlazak na posao i sl.)“ ispitanici su ocijenili prosjeĉnom ocjenom 4,2.

U razmatranju tvrdnji koje se odnose na ekonomske učinke turizma, u Splitu su oni uglavnom pozitivni, s čime se slažu i ispitanici. Primjerice, tvrdnju „Većina stanovnika ostvaruje ekonomsku korist od turizma“ ocijenili su u prosjeku ocjenom 3,62. Ipak, postoje i negativni ekonomski učinci pa je prosječna ocjena tvrdnje „Gospodarstvo i boljitak grada previše se oslanjaju na turizam“ 4,15.

4.1.7. Otvoreno pitanje

Na kraju anketnog upitnika, ostavljen je prostor za neobavezne samostalne zaključke. Svoja razmatranja zabilježilo je 4 ispitanika.

„Mislim da bi se trebalo ulagati u turizam bez narušavanja izvorne kulturne baštine grada, ali isto tako treba ulagati i u druge resurse jer se ne može ovisiti samo o turizmu pogotovo kada dođu neprilike poput corone.“

„Turizam u Splitu treba pratiti granice održivog razvoja kako bi destinacija mogla pružiti kvalitetno iskustvo turistima bez ugrožavanja života lokalnog stanovništva i lokaliteta.“

„Turizam je pozitivan za razvoj cijele Hrvatske.“

„Turizam ima važnu ulogu za razvoj i ekonomiju grada, ali mislim da se nedovoljno ulaže u turizam i da nam ponuda još uvijek ne zadovoljava potrebe stranih posjetitelja.“

5. ZAKLJUČAK

Turizam je danas jedna od najvažnijih, najraširenijih i najbrže rastućih industrija u svijetu. Kao takav, turizam stvara, brojem i obujmom velike utjecaje na ekonomiju, okoliš, kulturu i stanovništvo. Rastom turističkih aktivnosti, u destinacijama rastu i navedeni utjecaji, koje dijelimo na ekonomske, sociokulturne i okolišne. Unutar spomenutih kategorija, utjecaji se razlikuju i po prirodi te mogu biti pozitivni ili negativni. Primjerice, u pozitivne okolišne učinke ubraja se zaštita prirodnih resursa, dok se negativnim okolišnim učinkom smatra onečišćenje i neprimjereno odlaganje otpada. Sociokulturni učinak poput očuvanja tradicionalnih vrijednosti lokalnog stanovništva je pozitivan, dok je gubitak autentičnosti negativni učinak. Kada poraste životni standard stanovnika u destinaciji, to se smatra pozitivnim ekonomskim učinkom, međutim, povećanje životnih troškova se može svrstati u negativne ekonomske učinke. Važno je uvidjeti kako turizam proizvodi istodobno i negativne i pozitivne učinke čija je važnost istovjetna te je potrebno pratiti i analizirati kako jedne tako i druge, u cjelini. Upravo praćenje svih učinaka te njihovo kontroliranje važni su kako bi razvoj turizma bio u skladu s načelima održivosti. Ukoliko turizam neke destinacije ne provodi politike održivog razvoja, nemoguće je kontrolirati učinke turizma, što može imati brojne negativne posljedice na život lokalnog stanovništva, samu kvalitetu turističkog proizvoda u destinaciji, a time i na turističku potrošnju i prihode od turizma.

Razvoj turizma zaživio je u Splitu od samih početaka turizma kao pojave, a može se pribilježiti kvaliteti i raznolikosti prirodnih i kulturnih resursa, ugodnoj sredozemnoj klimi te povoljnom geografskom položaju. Rast dolazaka i noćenja u Splitu posebice je izražen u posljednjih 20-ak godina. Brojke su u tom razdoblju dosegnule rekordne iznose te je turizam danas zasigurno najvažnija djelatnost u Splitu na koju se gospodarstvo uvelike oslanja.

Karakteristika turizma u Splitu, kao i ostatku Hrvatske, izrazita je sezonalnost pa se tako najveći dio turističkog prometa ostvaruje u tek nekoliko ljetnih mjeseci. Razlog je tome još uvijek prevelika koncentriranost turističke ponude na tzv. „3S“ (engl. sun, sand and sea), a potencijala za rast u pred i post sezoni zasigurno ima.

U strukturi smještajnih kapaciteta prevladava privatni smještaj, iako se posljednjih godina otvara i sve više hotela. Važno je spomenuti da je u cjelini sve više smještajnih kapaciteta sa 4 i 5 zvjezdica.

Profil turista u Splitu ponešto je drukčiji nego što je uobičajeno za okolna područja. Obzirom da se u Splitu nalazi druga po veličini zračna luka u Hrvatskoj, postao je uspješna aviodestinacija koja privlači goste s udaljenijih tržišta koji su uglavnom i veći potrošači u destinaciji.

Turizam u Splitu praćen je sve većim rastom u brojkama, stoga je izrazito važno kvalitetno upravljanje turizmom kako bi bio u skladu s održivim razvojem, odnosno kako se ne bi povećali negativni utjecaji na destinaciju i na funkcioniranje života lokalnog stanovništva.

U cilju istraživanja utjecaja turizma na razne aspekte života lokalnog stanovništva u Splitu, proveden je anketni upitnik kojeg je ispunilo 79 stanovnika Splita. Ispitanici se najviše slažu s tvrdnjom o preopterećenosti prometne i komunalne infrastrukture grada, a najmanje se slažu s tvrdnjom o uključenosti lokalnog stanovništva u donošenje odluka vezanih uz turizam. Unatoč tome, 41,8% ispitanih stanovnika smatra kako turizam proizvodi više pozitivnih nego negativnih učinaka. Ipak, 38% ispitanika zaključuje da se proizvodi jednako pozitivnih i negativnih učinaka turizma. Iz dobivenih rezultata može se zaključiti da lokalno stanovništvo smatra turizam generatorom pozitivnih učinaka, ali isto tako i onih negativnih. Javlja se nezadovoljstvo određenim segmentima, međutim sumirajući ocjene svih učinaka, prednost je ipak na strani pozitivnih. Ovakav zaključak podržava turizam u Splitu, uz priželjkivanje poboljšanja uvjeta za njegov daljnji razvoj i boljeg osluškivanja želja i potreba lokalnog stanovništva.

LITERATURA:

1. Almeida-García F., Balbuena-Vázquez A., Cortes-Macías R. (2015.): Resident's attitudes towards the impacts of tourism, *Tourism Management Perspectives*, 13, str. 33.-40.
2. Andereck K. L., Nyaupane, G. P., (2010.): Exploring the Nature of Tourism and Quality of Life Perceptions among Residents, *Journal of Travel Research*, 50 (3), str. 249.- 260.
3. Državni zavod za statistiku , raspoloživo na: <https://www.dzs.hr/> (28.9.2021.)
4. Hrvatska narodna banka (HNB), raspoloživo na: <https://www.hnb.hr/> (29.9.2021.)
5. Institut za turizam (2018.): Studija prihvatnih kapaciteta na području Splitsko-dalmatinske županije, raspoloživo na: http://www.iztg.hr/UserFiles/file/novosti/2018/SDZ-Prihvatni-kapacitet-PRESS-Split-09_07_2018-FIN.pdf (27.8.2021.)
6. Lindberg K., Johnson R. (1997.): Modeling Resident Attitudes toward Tourism, *Annals of Tourism Research*, 24, str. 402.-424.
7. Mason P. (1995.): *Tourism: Environment and Development Perspectives*, Godalming, UK, World Wide Fund for Nature
8. Mason P. (2003.): *Tourism Impacts, Planning and Management*, Butterworth Heinemann
9. Mazurki A. (2009.): Resident Attitudes Towards Impacts from Tourism Development in Langkawi Islands, Malaysia, *World Appl. Sci. J.*, 12 (Special Issue of Tourism & Hospitality), str. 25.-34.
10. Meleddu M. (2013.): Tourism, residents' welfare and economic choice: a literature review, *Journal of Economic Survey*, 28 (2) str. 376.-399.
11. Petrić L. (2013./2014.): *Uvod u turizam*, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet
12. Petrić, L., Pivčević S. (2016.): Community based tourism development- insights from Split, Croatia, *Tourism & Hospitality Industry 2016, Congress Proceedings*, str. 294.-307.
13. Pičuljanin M., Težak Damijanić A., Šergo Z. (2018.): Identifikacija i sistematizacija utjecaja turizma, *Ekonomska misao i praksa Dubrovnik 2018.*, 2, str. 585.-602.
14. Službena web stranica grada Splita, raspoloživo na: <https://www.split.hr/> (29.9.2021.)
15. Turistička zajednica grada Splita, statistike, raspoloživo na: <https://visitsplit.com/hr/1648/statistike> (27.9.2021.)
16. *Turizam u brojkama (2020.)*, Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, raspoloživo na:

https://www.htz.hr/sites/default/files/2021-06/HTZ%20TUB%20HR_%202020_0.pdf
(27.9.2021.)

17. UNWTO, Sustainable development, raspoloživo na:

<https://www.unwto.org/sustainable-development> (28.9.2021.)

18. WCED (World Commission on Environment and Development) (1987), Our Common Future, Oxford University Press, Oxford

19. Williams S. (1998.): Tourism Geography, London, Routledge

POPIS GRAFIKONA:

Grafikon 1: Turističke brojke u Splitu 2014. – 2020.	9
Grafikon 2: Sezonálnost turizma u Splitu – brojke iz 2019.....	10
Grafikon 3: Struktura ispitanika s obzirom na to ostvaruju li ili ne zaradu od turizma	18

POPIS SLIKA:

Slika 1: Hrvatski gradovi po ostvarenom turističkom prometu 2019. i 2020.....	9
Slika 2: Ključna ograničenja turističkog razvoja Splitsko-dalmatinske županije po klasterima.....	14
Slika 3: Maksimalan broj noćenja u mjesecu u sezoni.....	15

POPIS TABLICA:

Tablica 1 : Najbrojniji gosti u Splitu 2020.....	12
Tablica 2: Prosječna dnevna potrošnja turista u eurima	12
Tablica 3: Prikaz ispitanika po socio-demografskim obilježjima	16
Tablica 4: Prikaz ispitanika po mjestu stanovanja.....	17
Tablica 5 : Prikaz ispitanika po zaposlenosti, indirektno ili direktno vezano uz turizam	17
Tablica 6: Slaganje ispitanika s tvrdnjama.....	20
Tablica 7: Prosječna, medijalna i najčešća ocjena slaganja ispitanika s tvrdnjama.....	22
Tablica 8: Zaključci ispitanika o ukupnim učincima turizma	24

PRILOZI

Prilog 1. Anketni upitnik korišten u istraživanju

Spol

- Muško
- Žensko

Dob

- 18 - 25
- 26 – 35
- 36 – 50
- više od 50

Mjesto stanovanja

- u centru grada/ u blizini centra grada
- udaljenije od centra grada

Stupanj obrazovanja

- završena osnovna škola
- završena srednja škola
- završen fakultet ili visoka škola
- magisterij
- doktorat
- ostalo

Radni status

- zaposlen/a
- nezaposlen/a
- učenik/učenica ili student/ica
- umirovljenik/umirovljenica

Ukoliko ste zaposleni, radite li u sektoru direktno ili indirektno vezanom uz turizam?

- zaposlen/a sam direktno u turizmu
- zaposlen/a sam u sektoru indirektno vezanom uz turizam
- nisam zaposlen/a u sektoru direktno ili indirektno povezanom s turizmom

Zarađujete li od turizma kao privatnik?

- da
- ne

Tvrdnje o turizmu u Splitu

Ispitanici tvrdnje ocjenjuju slijedećim ocjenama:

1 - Ne slažem se.

2 - Uglavnom se ne slažem.

3 - Niti se slažem niti ne slažem.

4 - Uglavnom se slažem.

5 - U potpunosti se slažem.

Tvrdnje:

- 1) Sve veći rast turizma u Splitu omogućio je poboljšanje životnog standarda stanovništva.
- 2) Razvijanje turizma potaknulo je brojna ulaganja u infrastrukturu.
- 3) Turizam pozitivno utječe na uređenost grada.
- 4) Zbog turizma se povećava broj uslužnih objekata i kvaliteta pruženih usluga, te isti postaju dostupniji i lokalnim stanovnicima.
- 5) Većina stanovnika ostvaruje ekonomsku korist od turizma.
- 6) Turizam pozitivno utječe na zaposlenost jer otvara velik broj radnih mjesta.
- 7) Radni uvjeti zaposlenih u turizmu su dobri.
- 8) Planovi razvoja turizma u skladu su sa željama i potrebama lokalnog stanovništva.
- 9) Lokalno stanovništvo uključeno je u donošenje odluka vezanih uz planiranje turizma.
- 10) Gospodarstvo i boljitak grada previše se oslanjaju na turizam.
- 11) Stanovništvo je zadovoljno načinom planiranja i odvijanja turizma u Splitu.
- 12) Turizam potiče kulturne i zabavne aktivnosti te razna događanja.
- 13) Turizam oživljava kulturnu baštinu te povijesne znamenitosti grada.

- 14) Turizam spaja ljude i različite kulture.
- 15) Turizam ima negativan utjecaj na okoliš.
- 16) Prometna te komunalna infrastruktura su preopterećene.
- 17) Nosivost kapaciteta je na granici izdrživosti.
- 18) Turizam loše utječe na kvalitetu življenja i raspoloženje građana.
- 19) Turizam udaljava ljude od vlastitog grada.
- 20) Zbog turizma se povećavaju cijene, na štetu lokalnog stanovništva.
- 21) Prevelik broj turista stvara buku.
- 22) Narušava se izvornost grada pretjeranom izgradnjom.
- 23) Turizam otežava svakodnevni život lokalnog stanovništva (prometne gužve otežavaju odlazak na posao i sl.).
- 24) Turizam negativno utječe na prirodne i kulturne resurse grada.

SAŽETAK:

Cilj ovog rada ispitati je utjecaj turizma na život lokalnog stanovništva u Splitu. U prvom dijelu rada analizira se sveukupnost učinaka koje proizvodi turizam. Sociokulturni, okolišni i ekonomski učinci turizma mogu biti pozitivni i negativni. Važno je spomenuti kako se svi ti učinci odražavaju na život lokalnog stanovništva receptivnih područja. Analizira se zatim razvoj turizma konkretno u gradu Splitu, od samih početaka pa do danas. Nadalje, pomoću provedenog anketnog upitnika ispitani su stavovi stanovnika Splita o utjecaju turizma na različite aspekte života u gradu. Ispitanici su najvećom ocjenom potvrdili kako su prometna i komunalna infrastruktura preopterećene zbog turizma, a nisu zadovoljni ni razinom uključenosti lokalnog stanovništva u odluke vezane uz turizam. Sveukupno, zaključeno je kako većina stanovnika, unatoč negativnim utjecajima i potrebi njihovog umanjivanja, ipak smatra da turizam proizvodi više pozitivnih nego negativnih učinaka.

Ključne riječi: učinci turizma, Split, lokalno stanovništvo

SUMMARY:

The aim of this paper is to examine the impact of tourism on the life of the local population in Split. The first part of the paper analyses the totality of effects produced by tourism. Socio-cultural, environmental and economic impacts of tourism can be both positive and negative. It is important to mention how all these effects are reflected on life of the local population of the receptive areas. Secondly, the paper analyses the development of tourism in the city of Split, from the very beginning until today. Furthermore, based on a conducted survey, the attitudes of the inhabitants of Split towards the impact of tourism on various aspects of life in the city are examined. Respondents confirmed that the transport and communal infrastructure is overloaded due to tourism, and they concluded that the involvement of residents in decisions related to tourism is poor. Overall, it was concluded that the majority of residents, despite the negative impacts and the need to reduce them, still believe that tourism produces more positive than negative effects.

Key words: tourism impacts, Split, local population